

al**mega**
TJÄN**STE**INDIKATOR

Q4 2016

Inhemsk efterfrågan håller i sig

Almegas tjänsteindikator är en kvartalsbaserad konjunkturindikator som belyser den sammantagna utvecklingen i den privata tjänstesektorn. Den är väl lämpad för att på ett tidigt stadium pricka in vändpunkterna i konjunkturen. Exempelvis förutspådde Almega redan i juni 2009 med hjälp av tjänsteindikatorn att produktionsnedgången för tjänstesektorn under finanskrisen skulle komma att bli relativt kortvarig. Detta visade sig också stämma. Likaså prickade tjänsteindikatorn in den följande vändningen andra kvartalet 2011, då produktionstillväxten för den privata tjänstesektorn skulle börja vika av, alltså upphöra att accelerera. Början till återhämtning från och med tredje kvartalet 2013 prickade tjänsteindikatorn också in.

Tjänsteindikatorn har ett högt prognosvärde för den faktiska utvecklingen av produktion, prisutveckling och arbetsmarknad, och ligger två till tre månader före publiceringen av det faktiska utfallet för tjänsteproduktionen enligt SCB:s tjänsteproduktionsindex. Den är en snabb och tillförlitlig signal på konjunkturförändringar i branscher som tillsammans väger tungt i Sveriges totala produktion. Tjänsteproducenterna inom näringslivet svarar för cirka hälften av BNP, och drygt 46 procent av den totala sysselsättningen.

För ytterligare upplysningar om Tjänsteindikatorn kontakta:

Lena Hagman
chefekonom Almega
tel. 08-762 69 61, lena.hagman@almega.se

Oscar Scheja
ekonom Almega
tel. 08-762 70 41, oscar.scheja@almega.se

Almega är de svenska tjänsteföretagarnas arbetsgivar- och intresseorganisation. Almega har nära 11 000 medlemsföretag i sju förbund, som tillsammans representerar ett 60-tal branscher inom tjänstesektorn. Medlemsföretagen har sammanlagt drygt 540 000 anställda. Förbunden arbetar med de frågor som rör respektive bransch. Arbetsgivarförbunden bildar tillsammans Almega och ingår i Svenskt Näringsliv.

- Almega Samhallförbundet
- Almega Tjänsteförbunden
- Almega Tjänsteföretagen
- Bemanningsföretagen
- IT&Telekomföretagen inom Almega
- Medieföretagen
- Vårdföretagarna

Innehåll

1	Sammanfattning.....	5
2	Inhemsk efterfrågan håller i sig.....	6
	2.1 Tjänsteindikatorn och tjänsteproduktionen.....	6
	2.2 Tjänstebranschernas tillväxt under tredje kvartalet.....	10
3	Ansträngt läge för sysselsättningen	18
4	Fortsatt inbromsning av tjänstepriserna.....	24
	4.1 Prisindikatorn pekar nedåt för andra kvartalet i rad	24
	4.2 Inflationstakten steg i november.....	27
	4.3 Politiskt styrda beslut påverkar tjänstepriserna i KPI.....	29

Det här är Tjänsteindikatorn

Tjänsteindikatorn bygger från och med fjärde kvartalet 2013 på en ny skattning utifrån tidsserierna i KI-barometern i förhållande till utfallet enligt tjänsteproduktionsindex från SCB för tjänsteproduktionens tillväxt per kvartal, se faktarutan nedan.

Almegas tjänsteindikator togs fram 2001 av Owe Danemar, dåvarande chefekonom för Almega. Indikatorn bygger på Konjunkturbarometern från Konjunkturinstitutet och täcker in omkring 90 procent av den privata tjänstesektorn, räknat i både produktionsvärde och sysselsättning. De branscher som saknas i KI-barometern är utbildning, hälso- och sjukvård, kultur, nöje och fritid samt samhälleliga tjänster samt hushållsnära tjänster inom näringslivet. Dessa branscher täcks å andra sidan in i Tjänsteproduktionsindex, som däremot inte inkluderar den finansiella sektorn. Tjänsteindikatorn är ett instrument för kortsiktiga konjunkturanalyser och för att tidigt förutspå vändpunkter i konjunkturen för tjänstesektorn.

Tjänsteindikatorn bygger på långa tidsserier för den privata tjänstesektorn, som uppdateras varje kvartal. Tidsserierna har skattats mot utfallet för produktionstillväxten i den privata tjänstesektorn för det närmast kommande kvartalet. Skattningen utgår från sambandet mellan bland annat företagens förväntningar om det kommande kvartalets efterfråge- och produktionsutveckling och den faktiska utvecklingen av tjänsteproduktionen per kvartal enligt SCB:s tjänsteproduktionsindex.

Tjänsteindikatorn kan anta värden mellan 0 och 100, där värden över 50 anger ökad produktion och under 50 följaktligen minskad produktion.

Även Almegas arbetsmarknads- samt prisindikator bygger på historiska tidsserier från Konjunkturbarometern. Samtliga tre nämnda indikatorer har visat ett högt prognosvärde.

Förutom att ange riktningen för produktion, sysselsättning och priser under det kommande kvartalet, analyseras barometerindikatorerna i relation till den faktiska utvecklingen i kvantitativa termer enligt annan statistik, exempelvis tjänsteproduktionsindex, de svenska nationalräkenskaperna, SCB:s Kortperiodiska sysselsättningsstatistik, Arbetskraftsundersökning samt prisstatistik.

1 Sammanfattning

Almeas tjänsteindikator pekar på att tillväxttakten i den privata tjänstesektorns produktion under årets fjärde kvartal kommer ligga i närheten av föregående kvartals tillväxttakt, som uppgick till 4,4 procent, enligt SCB:s tjänsteproduktionsindex. Om tjänsteindikatorn får rätt om fjärde kvartalet talar det för att tillväxten för helåret 2016 kommer ligga i närheten av förra årets starka tillväxt. Ändå har flera tjänstebranschers tillväxt bromsat in i år, medan vissa branscher som visade en svag utveckling under 2015 fått ett rejält lyft, främst vård- och omsorgsbranschen samt fastighetsbolag och fastighetsförvaltare. Det är ändå företagstjänster som liksom tidigare bidragit mest till den ökade tillväxten i tjänstesektorn under 2016. Under tredje kvartalet bidrog branscherna inom företagstjänster med sammanlagt 46 procent av tillväxten i den privata tjänstesektorn enligt tjänsteproduktionsindex.

Den ännu starka tillväxten inom en rad tjänstebranscher speglar främst en fortsatt stark inhemsk efterfrågan. Den i sin tur är stimulerad av den extremt expansiva penningpolitiken, med negativ styrränta och fortsatt låga bolåneräntor. De senaste årens konjunkturuppgång har samtidigt medfört att utnyttjandet av företagets produktionskapacitet gradvis stigit. Flera tillväxtbranscher som behöver öka sin kapacitet för att kunna möta ökad efterfrågan har motverkats av att de haft svårigheter att rekrytera personal.

Den inbromsning av sysselsättningstillväxten inom den privata tjänstesektorn som *Almea* varnat för ser nu ut att ha inletts under årets tredje kvartal, då sysselsättningen till och med minskade från andra kvartalet. *Almeas arbetsmarknadsindikator* pekar å andra sidan på en fortsatt ökning av sysselsättningen under fjärde kvartalet i år. Att arbetsmarknadsindikatorn pekar fortsatt uppåt speglar tjänsteföretagens stora behov av arbetskraft, medan den faktiska utvecklingen tyder på att dessa behov inte kan infrias på grund av det ansträngda arbetsmarknadsläget. Framförallt en dåligt fungerande matchning mellan efterfrågan och tillgång på företagets kompetensbehov, stora pensionsavgångar och en långsam integration av invandrad arbetskraft hejdar sysselsättningstillväxten som annars skulle ha kunnat öka klart mer om dessa hinder inte existerat.

För andra kvartalet i rad pekar *Almeas prisindikator* för tjänsteprisernas utveckling, som bygger på företagets förväntningar, nedåt. Prisökningstakten för fjärde kvartalet väntas avta både inom handeln och resterande tjänstebranscher. Den faktiska prisutvecklingen inom tjänstesektorn har mattats av sedan tredje kvartalet 2015, och tjänsteföretagen tycks nu ha skruvat ned sina förväntningar om kommande kvartals prisökningar i enlighet med den faktiska utvecklingen. Historiskt sett är utvecklingen av tjänsteföretagens försäljningspriser nu nere på en bottennivå. Trots Sveriges inhemska högkonjunktur pressas tjänstepriserna, vilket tyder på ökat konkurrenstryck för tjänsteföretagen.

Lena Hagman, chefekonom och Oscar Scheja, ekonom, *Almea*, 19 december 2016

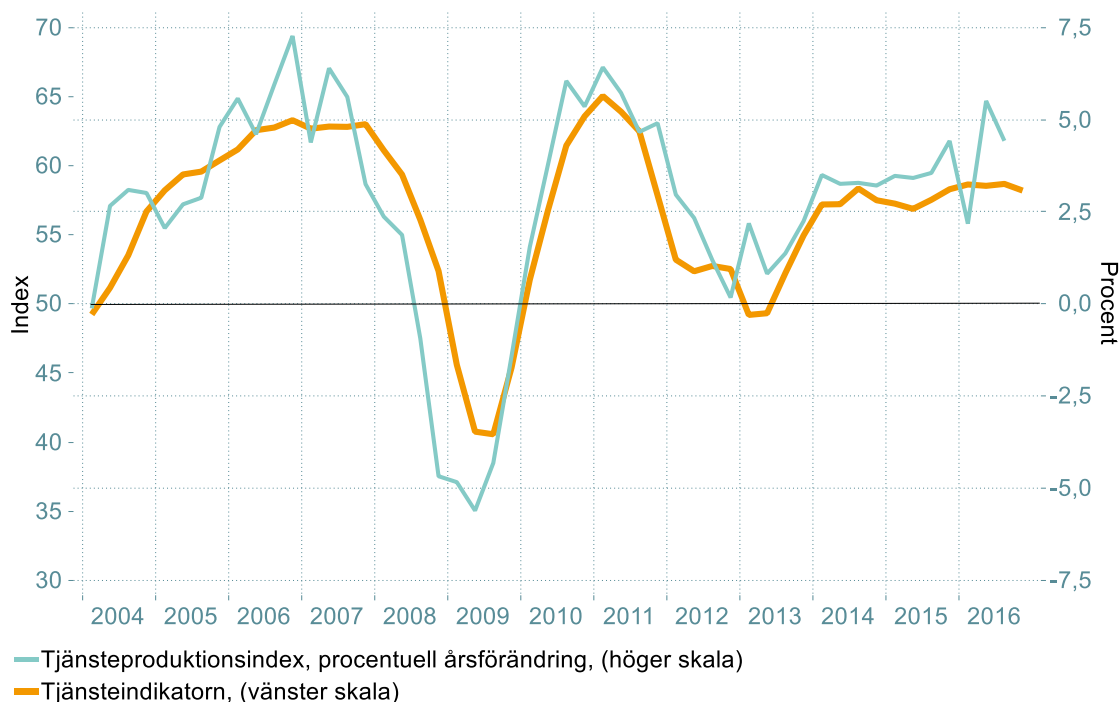
2 Inhemsk efterfrågan håller i sig

2.1 Tjänsteindikatorn och tjänsteproduktionen

Almegas tjänsteindikator tyder på att tillväxttakten¹ i den privata tjänstesektorns produktion under årets fjärde kvartal kommer ligga i närheten av föregående kvartals tillväxttakt, som uppgick till 4,4 procent. Almegas indikator har pekat på en stadig utveckling under 2016 medan den faktiska tillväxttakten enligt SCB:s tjänsteproduktionsindex fluktuerat ovanligt kraftigt under årets lopp, se diagram 1.

Under första till tredje kvartalet i år steg tjänsteproduktionen med 4,1 procent jämfört med motsvarande period 2015. Under helåret 2015 steg tjänsteproduktionen med 3,7 procent jämfört med 2014. Om tjänsteindikatorn får rätt om fjärde kvartalet i år talar det för att tillväxten för helåret 2016 kommer ligga i närheten av förra årets. Ändå märks en inbromsning för flera tjänstebranscher, medan vissa branscher som visade en svag utveckling under 2015 fått ett rejält lyft i år, främst vård- och omsorgsbranschen samt fastighetsbolag och fastighetsförvaltare.

Diagram 1: Almegas tjänsteindikator för produktionstillväxten i privat tjänstesektor

Källa: Almega, Konjunkturinstitutet (KI-barometern), SCB, Macrobond.

¹ Tillväxten avser utvecklingen i fasta priser.

Tjänsteindikatorn bygger på en skattning av sambandet mellan tjänsteföretagens svar i KI-barometern och utfallet enligt SCB:s tjänsteproduktionsindex. Men branscherna vård- och omsorg samt utbildning ingår inte i KI-barometern. Därmed fångar inte indikatorn in förändringar i dessa två branscher, som har en vikt på sammanlagt 8 procent i SCB:s tjänsteproduktionsindex, se tabell 1. Det förklarar varför Almegas tjänsteindikator inte kunnat fånga in årets uppgång för dessa två branscher, som förklarar en del av uppsvinget för tjänsteproduktionen under andra kvartalet i år.

Det är ändå företagstjänster som liksom tidigare bidrar mest till den ökade tillväxten i tjänstesektorn. Under tredje kvartalet bidrog branscherna inom företagstjänster med sammanlagt 46 procent av tillväxten i den privata tjänstesektorn enligt tjänsteproduktionsindex, se tabell 1.²

Företagstjänsterna som finns med i tjänsteproduktionsindex svarar sammantaget för 31 procent av den privata tjänstesektorns produktion, enligt SCB:s beräkning av branschernas ”vikter” i tjänsteproduktionsindex, se tabell 1. Bidraget från företagstjänster ökade under tredje kvartalet, och jämfört med förra året är deras bidrag endast något svagare än under 2015, då det uppgick till lite över hälften av den privata tjänstesektorns tillväxt. I år har några andra branscher bidragit mer till produktionsökningen inom tjänstesektorn jämfört med förra året, särskilt vård och omsorgsföretag samt fastighetsbolag och fastighetsförvaltare.

Tabell 1: Bidrag i procentenheter till produktionstillväxten i den privata tjänstesektorn

3:e kvartalet 2016	2:a kvartalet 2016	1:a kvartalet 2016	2015	Vikt	
4,4	5,5	2,2	3,7	100,0	Tjänstenärings exklusive kreditinstitut och försäkringsbolag m.m.
					Varav:
0,3	0,5	0,4	0,4	4,0	Handel med och serviceverkstäder för motorfordon och motorcyklar
0,2	1,0	0,4	0,2	12,0	Parti- och provisionshandel utom med motorfordon
0,1	0,2	0,3	0,5	8,0	Detaljhandel utom med motorfordon och motorcyklar
0,0	0,1	-0,1	0,0	9,0	Transport- och magasineringsföretag
0,2	0,2	0,2	0,1	4,0	Hotell och restauranger
0,2	0,0	-0,1	0,2	3,0	Telekommunikationsbolag
0,5	0,4	0,1	0,4	6,0	Programvaruproducenter, datakonsulter o.d.
0,6	0,3	-0,2	0,1	18,0	Fastighetsbolag och fastighetsförvaltare
0,8	0,9	0,6	0,9	14,0	Företag inom juridik, ekonomi, vetenskap och teknik
0,5	0,6	0,4	0,4	8,0	Företag inom uthyrning, fastighetsservice, resetjänster och andra stödtjänster
0,1	0,1	-0,1	-0,1	2,0	Utbildningsväsendet
0,6	0,6	0,0	0,3	6,0	Enheter för vård och omsorg, socialtjänst
0,1	0,1	0,2	0,3	3,0	Kultur, nöje och fritid
0,1	0,3	0,1	0,0	3,0	Övriga branscher

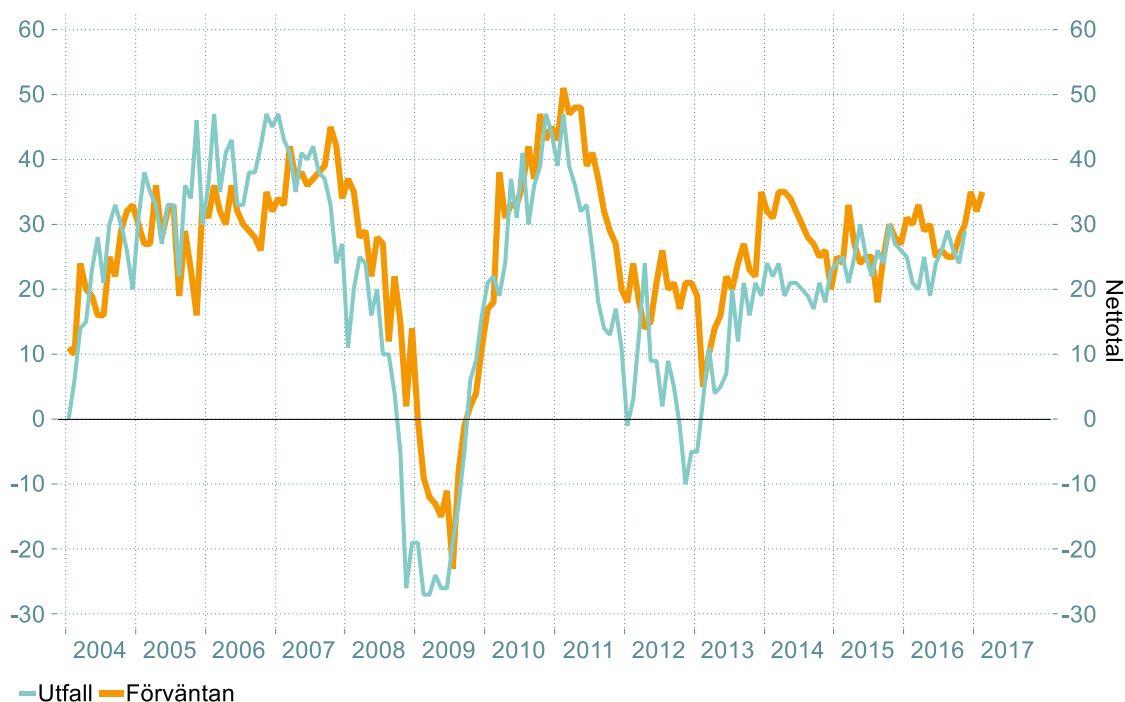
* Tjänstenärings exkl. kreditinstitut och försäkringsbolag.

Källa: SCB, Almega.

² Till företagstjänster räknar Almega telekommunikationsbolag, datakonsulter och programvaruproducenter, företag inom juridik, ekonomi, vetenskap, teknik, uthyrning, fastighetsservice, resetjänster och andra stödtjänster.

Tjänsteföretagens optimism om ökad efterfrågan på deras tjänster har än så länge hållits uppe. Senast i november räknade 39 procent av tjänsteföretagen med ökad efterfrågan till och med februari nästa år, enligt KI-barometern. Endast 9 procent räknade med minskad efterfrågan, vilket ger ett nettotal på 30.³ Under de senaste tre åren har det säsongsrensade nettotalet legat på lite drygt 28 i genomsnitt, vilket speglar den starka konjunkturen under denna period. Ännu märks alltså ingen försvagning i konjunkturen för tjänstesektorn i stort.

Diagram 2: Privata tjänstenärningar, förväntningar och utfall för efterfrågan på företagens tjänster, nettotal⁴

Källa: KI-barometern, Macrobond.

Den ännu starka tillväxten inom en rad tjänstebranscher speglar främst en fortsatt stark inhemsk efterfrågan. Den i sin tur är stimulerad av den extremt expansiva penningpolitiken, med negativ styrränta och fortsatt låga bolåneräntor. Samtidigt har Riksbanken åter överraskats av att inflationen rör sig långsammare mot inflationsmålet på 2 procent än vad Riksbanken räknat med, vilket fick Riksbanken att i oktober förlänga sin räntebana för styrräntan på minus 0,5 procent till slutet av 2017. Det innebär alltså att en höjning av reporäntan inleds först i början av 2018 enligt den nya

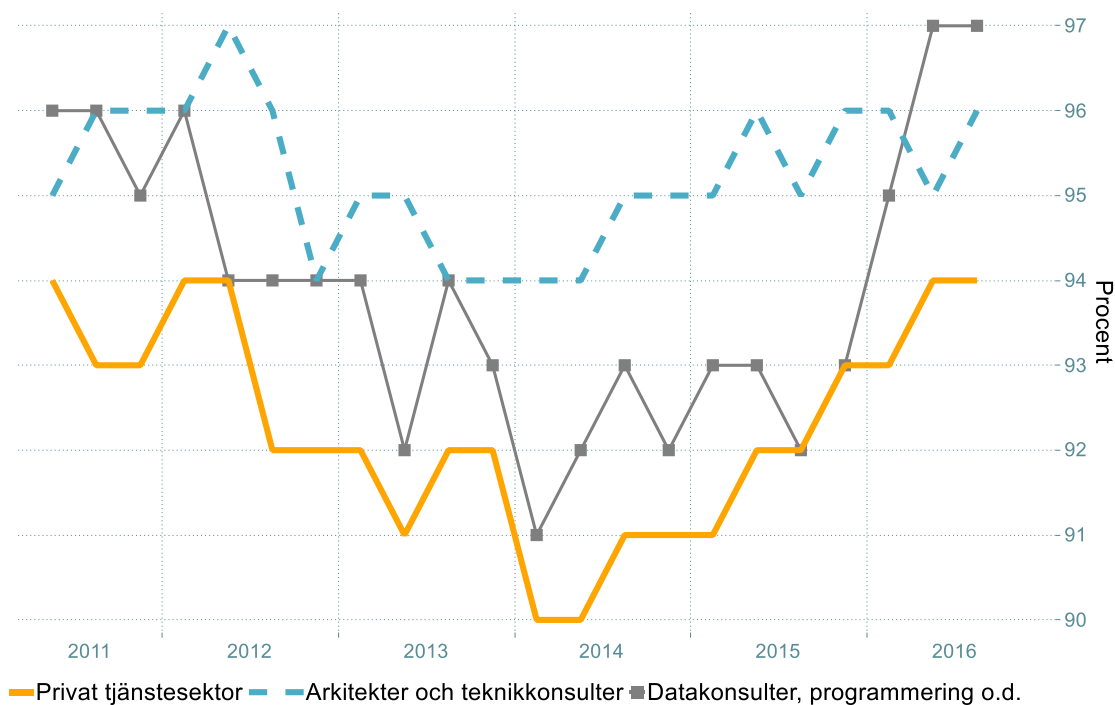
³ Det säsongsrensade nettotalet låg på 35 procent.

⁴ Med nettotal menas andelen företag som, i det här fallet, svarat att efterfrågan ökat minus andelen som svarat att den minskat. Nettotalet för vad företagen förväntar sig för utveckling av efterfrågan under de närmast kommande månaderna beräknas på motsvarande sätt.

räntebanan, (se vidare avsnitt 4 om prisutvecklingen). Nästa penningpolitiska möte hålls den 20 december och beslut om penningpolitiken publiceras dagen därpå.

De senaste årens konjunkturuppgång har samtidigt medfört att utnyttjandet av företagens produktionskapacitet gradvis stigit, se diagram 3. För den privata tjänstesektorn totalt, från 90 procent 2014 till 94 procent under tredje kvartalet i år, enligt KI-barometern. Branscher som nu har särskilt stor brist på personal har nått ett ännu högre kapacitetsutnyttjande, som exempelvis arkitekter, teknik- och datakonsulter, se diagram 3. Datakonsulter har så gott som nått fullt kapacitetsutnyttjande, 97 procent.

Diagram 3: Kapacitetsutnyttjande, säsongsrensat, procent

Källa: Konjunkturinstitutet (KI-barometern), Macrobond.

Flera tillväxtbranscher som behöver öka sin kapacitet för att kunna möta ökad efterfrågan har motverkats av att de haft svårigheter att rekrytera personal. Under det senaste året har hela 57 procent av Almedias medlemsföretag haft svårigheter att rekrytera personal, enligt Almedias enkätundersökning från augusti i år.⁵ Särskilt kunskapsintensiva branscher har haft dessa svårigheter. Exempelvis hade hela 76 procent av teknikonsulter och arkitekter, 70 procent av bemanningsföretagen, 66 procent av IT- och telekomföretagen samt 65 procent av utbildningsföretagen svårigheter att rekrytera.

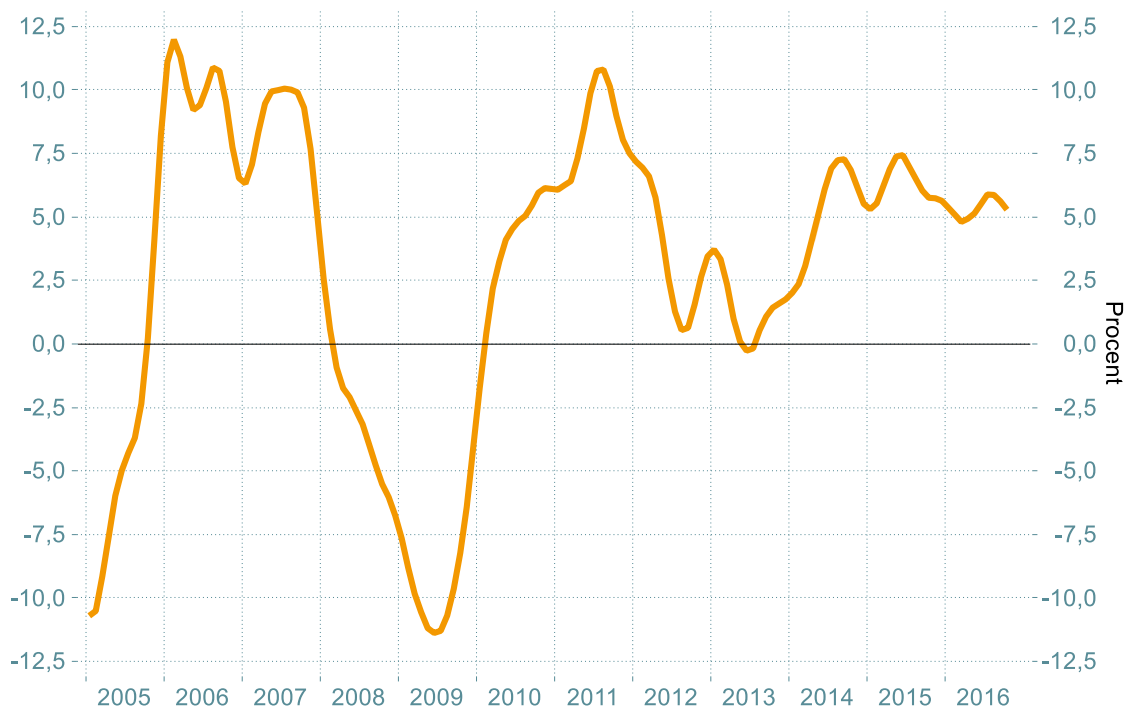
⁵ Enligt enkätundersökning bland Almedias medlemsföretag genomförd av Novus, augusti 2016.

Bland företagen som haft dessa rekryteringsproblem svarade 37 procent att de fått tacka nej till uppdrag på grund av dessa problem. Det är en högre andel än för näringslivet i stort. Enligt *Svenskt näringslivs* rekryteringsenkät från 2016 hade 28 procent av företagen tvingats tacka nej till uppdrag under det senaste året. Almegas enkät visar att motsvarande andel bland Almegas medlemsföretag var relativt hög för kunskapsintensiva branscher som exempelvis Teknikkonsulter/arkitekter (60%), Bemanning/arbetsförmedling (65%) och Data/IT/Telekom (49%).

2.2 Tjänstebranschernas tillväxt under tredje kvartalet

Produktionstillväxten för företagstjänster inom ekonomi, juridik, vetenskap och teknik har visat en svagare utveckling i år jämfört med de föregående två åren, se diagram 4. Utvecklingen för övriga företagstjänster har varierat, se diagram 6.

Diagram 4: Produktionstillväxt för företagstjänster⁶, fasta priser, kalenderkorrigerat, trend, procentuell förändring över 12 månader⁷

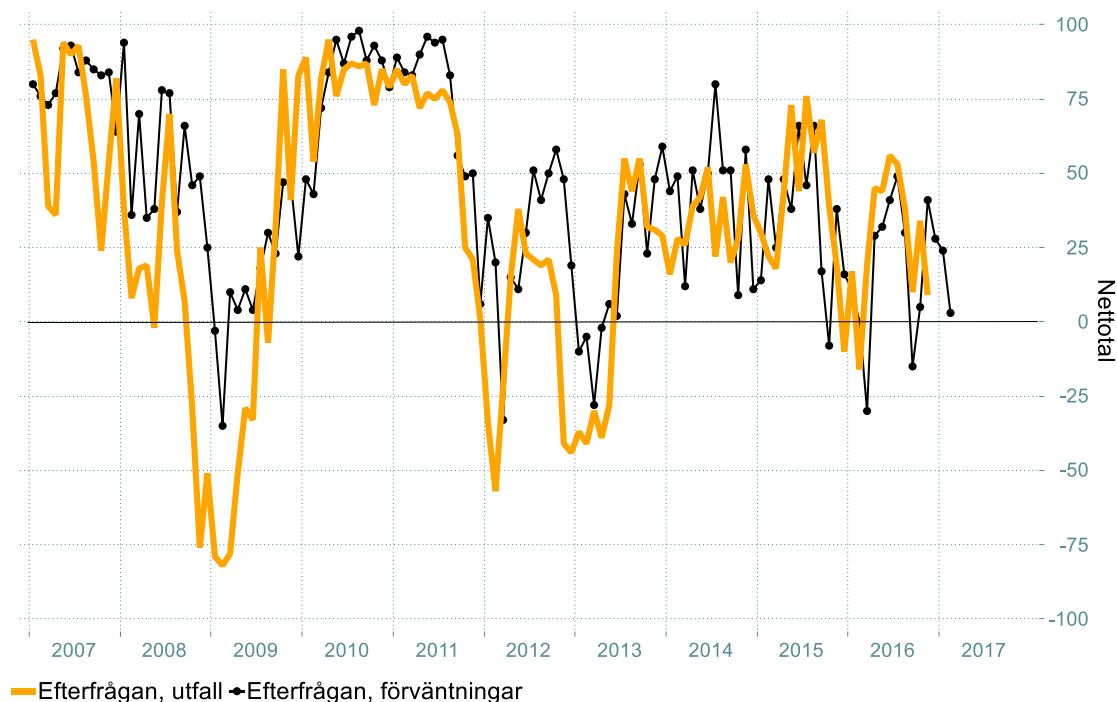
Källa: SCB (Tjänsteproduktionsindex), Macrobond.

⁶ Här ingår branscher inom ekonomi, juridik, vetenskap och teknik (SNI 69-75).

⁷ I diagram 4 är månadsstatistiken trendskattad av SCB, det vill säga rensad för tillfälliga variationer. Detta gör det lättare att följa den långsiktiga trenden för produktionens utveckling.

En försvagning av efterfrågan från exportmarknaden på industrins produkter påverkar normalt bemanningsbranschen med viss fördröjning och även andra tjänsteföretag med stark koppling till försäljning på exportmarknader. Mot slutet av 2016 har bemanningsföretagen dragit ned sina förväntningar om utvecklingen av efterfrågan under de närmaste månaderna, se diagram 5. Dels är det en mindre andel av företagen som räknar med ökad efterfrågan under de närmaste månaderna, 28 procent, och dels en större andel som räknar med minskad efterfrågan, 30 procent av företagen. Bemanningsföretagen har skruvat ned förväntningarna om efterfrågan efter att den faktiska efterfrågeutvecklingen blivit svagare under andra halvåret i år, se diagram 5.

Diagram 5: Bemanningsföretagen, utfall samt förväntningar om efterfrågan under de närmaste tre månaderna, netttotal

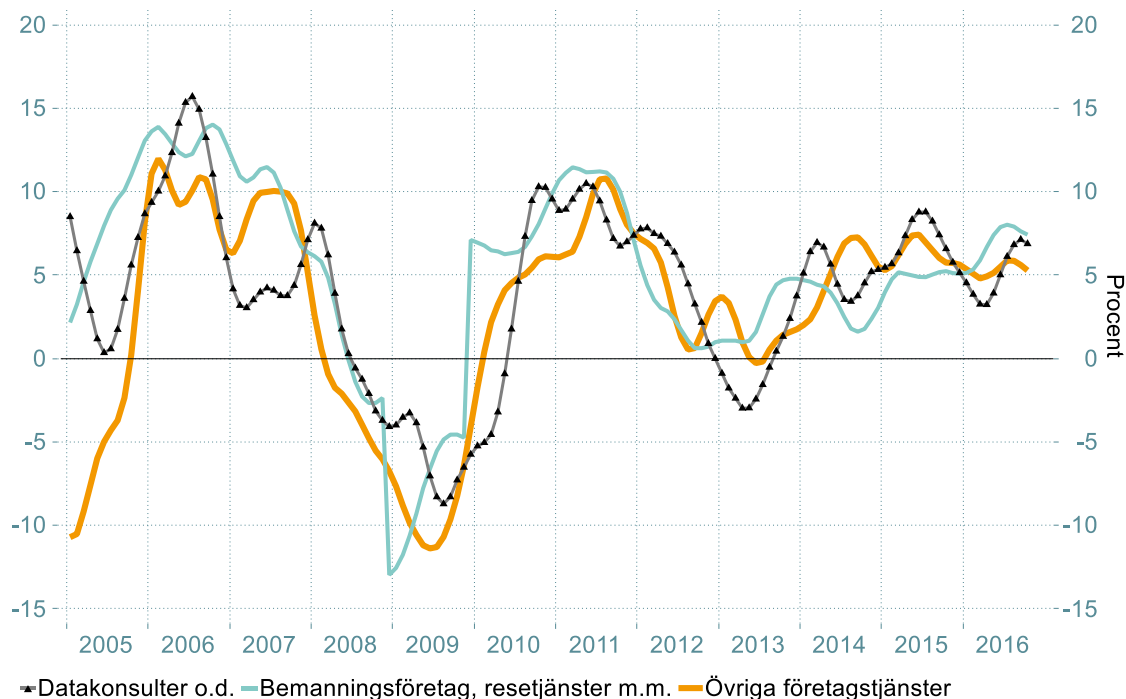
Källa: Konjunkturinstitutet (KI-barometern), Macrobond.

Trots en inbromsning av orderingången för teknikindustrin under tredje kvartalet ökade behovet av arbetskraft där.⁸ Men om industrins exportorderingång fortsätter att försvagas kan efterfrågan från industrin på arbetskraft förväntas minska. Hittills i år, under perioden januari – oktober jämfört med motsvarande period förra året, har

⁸ Se Teknikföretagens barometer för tredje kvartalet 2016.

industrins exportorderingsgång minskat med 1,2 procent, enligt SCB.⁹ Sveriges exportmarknadstillväxt för varor väntas bli lika svag i år som förra året, enligt prognosen från *Oxford Economics*. Och under 2017 förutspås till och med en något svagare exportmarknadstillväxt för varor.¹⁰

Diagram 6: Produktionstillväxt för företagstjänster, fasta priser, kalenderkorrigerat, trend, procentuell förändring över 12 månader¹¹

Källa: SCB (Tjänsteproduktionsindex), Macrobond.

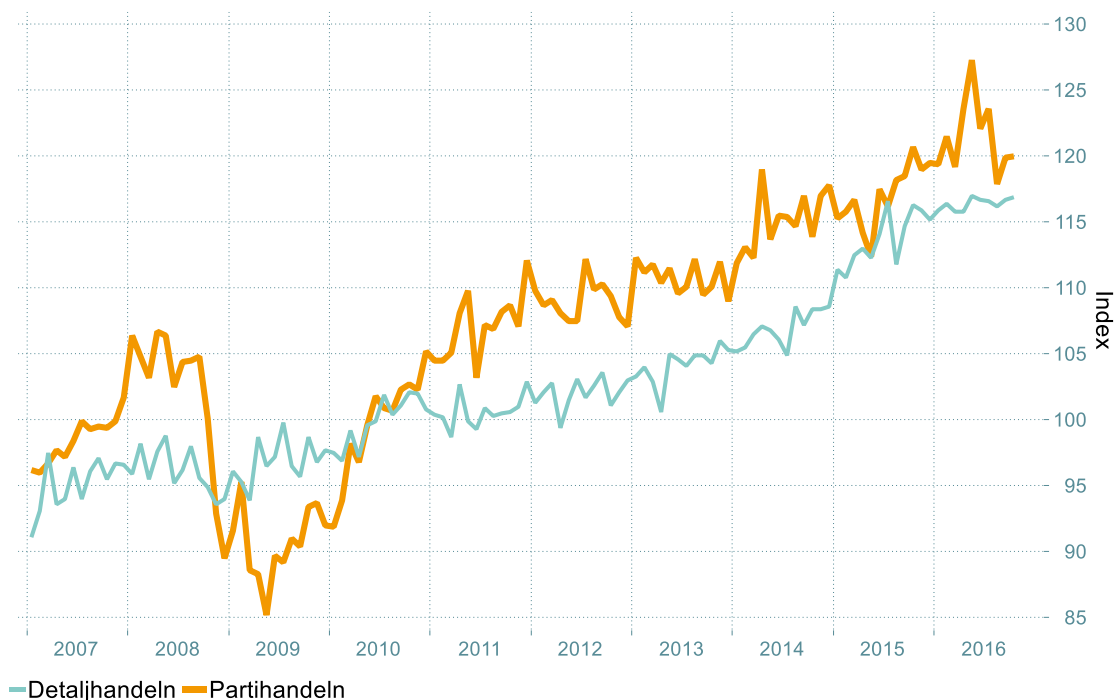
Även detaljhandeln har i år visat en svagare utveckling än under förra årets starka uppgång. Enligt tjänsteproduktionsindex har detaljhandelns tillväxt uppgått till 2,7 procent i fasta priser hittills i år till och med oktober. Det är en nedväxling jämfört med motsvarande period förra året, då tillväxten uppgick till 6,4 procent. Partihandeln steg kraftigt under andra kvartalet i år, men har därefter fallit tillbaka, se diagram 7. Däremot toppar handeln med motorfordon fortfarande tillväxtligen inom den privata tjänstesektorn. Hittills i år, till och med oktober, ligger dess tillväxt på en lika hög takt som under 2015, det vill säga på 8,9 procent, se tabell 2 på sidan 15.

⁹ Se *Industrins orderingsgång och omsättning oktober 2016*, SCB, 5 december 2016.

¹⁰ Se vidare Almegas konjunkturrapport, november 2016, som kan hämtas från www.almega.se

¹¹ I diagram 6 är månadsstatistiken trendsattad av SCB, det vill säga rensad för tillfälliga variationer. Detta gör det lättare att följa den långsiktiga trenden för produktionens utveckling.

Diagram 7: Produktionstillväxt, fasta priser, kalenderkorrigerat, säsongrensat

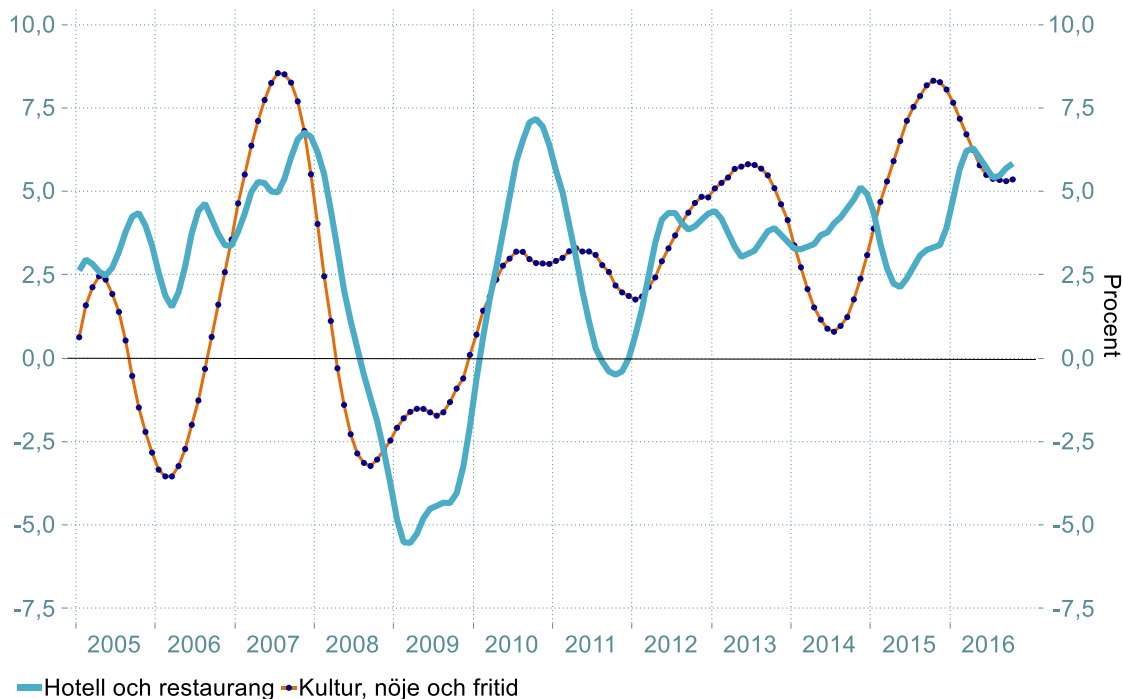

Källa: SCB, Macrobond.

Hushållens konsumtion ökar ännu från en hög nivå, men en viss dämpning inom detaljhandeln märks efter de senaste två årens uppsving. Detaljhandelns försäljning under januari-oktober i år ökade med 3 procent jämfört med motsvarande period förra året¹². Under motsvarande period 2015 ökade omsättningen i detaljhandeln med hela 5 procent, enligt SCB. Det är framför allt en gradvis svagare ökningstakt för sällanköpsvaruhandeln som i år förklarar dämpningen för detaljhandeln totalt jämfört med förra året.

¹² Fasta priser, kalenderkorrigerat enligt SCB, november 2016.

Diagram 8: Produktionstillväxt, fasta priser, kalenderkorrigerat, trend, procentuell förändring över 12 månader¹³

Källa: Tjänsteproduktionsindex, SCB, Macrobond.

Omsättningen inom hotell och restaurang har i år tagit ordentlig fart jämfört med förra året. Försäljningen inom restauranger har visat på en historiskt stark volymökning. Omsättningstillväxten i volym under perioden januari-oktober var 4,9 procent, enligt SCB.¹⁴ Den största restaurangkategorin, lunch- och kvällsrestauranger, med en andel på 46 procent av restaurangbranschens totala försäljning, fortsatte i oktober att visa stark omsättningstillväxt.

Konjunkturindikatorer för hotellnäringen tyder på fortsatt stark tillväxt för branschen. Enligt KI-barometern tyder branschens förväntningar om både efterfrågan och antalet anställda på en ökning in på början av nästa år. Den starka efterfrågetillväxten i kombination med att hotellrumskapaciteten minskat under senare år har drivit upp belägningsgraden till historiskt höga nivåer.¹⁵

För branschen kultur, nöje och fritid märks en viss avmattning i tillväxttakt i år, men från en hög nivå. Hittills i år har produktionen ökat med 6 procent jämfört med

¹³ I diagram 8 är månadsstatistiken trendsattad av SCB, det vill säga rensad för tillfälliga variationer. Detta gör det lättare att följa den långsiktiga trenden för produktionens utveckling.

¹⁴ Se Restaurangindex, SCB, 6 december 2016.

¹⁵ Se Visita, Hotellmarknadens konjunkturläge oktober 2016.

motsvarande period förra året. Branschen fick ett starkt uppsving under förra året, då produktionen ökade med 8,5 procent.

Tabell 2: Produktionstillväxt i den privata tjänstesektorn

Procentuell förändring jämfört med motsvarande period föregående år

	2015	Januari- oktober 2016
Motorhandel	8,9	8,9
Kultur, nöje och fritid	8,5	5,7
Telekommunikation	7,8	2,0
Datakonsultverksamhet o.d.	7,2	4,5
Detaljhandel (utom med motorfordon och motorcyklar)	6,4	2,7
Företagstjänster inom juridik, ekonomi, vetenskap och teknik	6,1	5,7
Övriga företagstjänster (bemanning, fastighetsservice, resetjänster m.m.)	5,4	6,6
Hälso- och sjukvård, omsorg	4,7	7,0
Hotell och restaurangverksamhet	3,6	5,4
Parti - och provisionshandel utom med motorfordon	1,6	4,1
Fastighetsbolag och fastighetsförvaltare	0,4	1,8
Transport- och magasineringsföretag	-0,1	0,2
Utbildningsverksamhet	-3,2	0,2
Privat tjänstesektor (exkl. kreditinstitut och försäkringsbolag)	3,7	4,1

Anm. Fasta priser och kalenderkorrigerade siffror.

Källa: SCB, tjänsteproduktionsindex, 5 november 2016.

Privat driven utbildningsverksamhet samt privat vård och omsorg visade markanta produktionslyft under andra kvartalet i år, enligt SCB:s tjänsteproduktionsindex, se diagram 9 och 10. Av allt att döma speglar det en ökad efterfrågan för dessa branscher. Uppsvinget beror sannolikt på ett växande behov av vård- och utbildningstjänster i samband med en åldrande befolkning samt rekordhög asylinvandring under förra året.

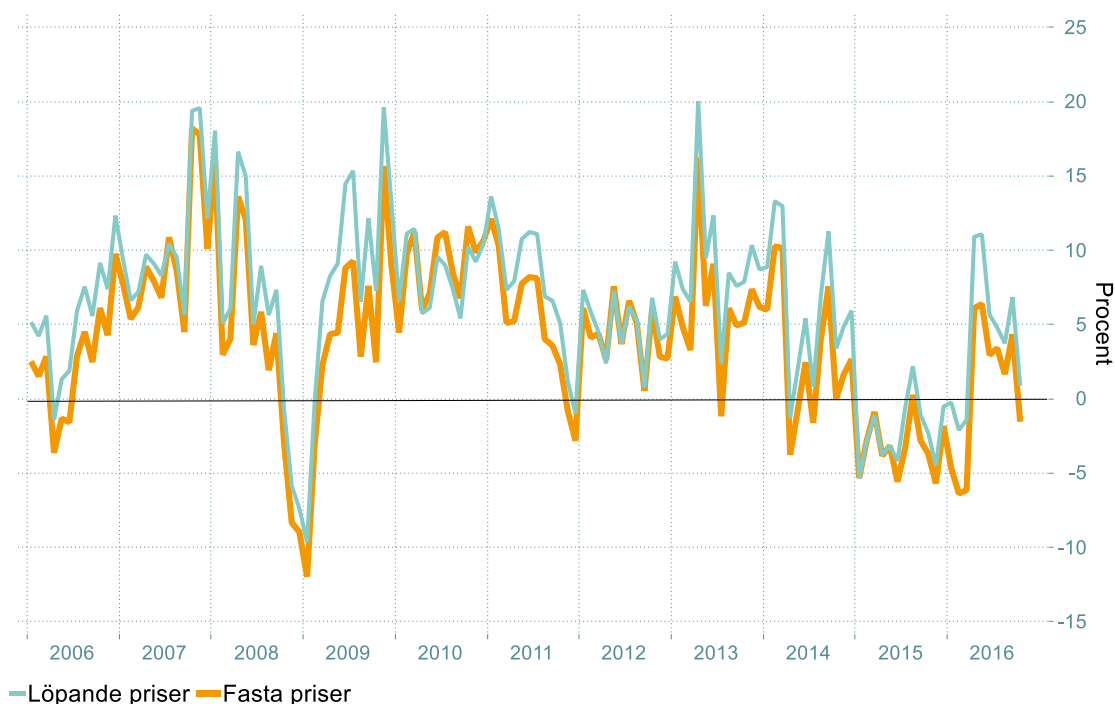
Efter förra årets minskade produktion inom utbildningsverksamhet tog branschens tillväxt ett rejält kliv upp under andra kvartalet i år jämfört med motsvarande kvartal 2015. Samtidigt steg antalet anställda inom branschen med cirka 1500 jämfört med motsvarande kvartal i fjol.¹⁶ Det hör samman med ökningen av antalet barn i friskolor i år, med hela 35 000 fler barn jämfört med förra året.

Produktionen för utbildningsverksamhet räknad i löpande priser har utvecklats ännu starkare jämfört med då man räknar den i fasta priser. I brist på tjänsteprisindex för branschen använder SCB förändringen i lönekostnader samt sysselsättning i branschen för omräkning av produktionen från löpande till fasta priser. Under andra kvartalet steg produktionen i utbildningsbranschen med hela 9,2 procent jämfört med andra kvartalet 2015 räknat i löpande priser. I fasta priser uppgick ökningen till 5,1 procent. Skillnaden

¹⁶ Enligt SCB, Kortperiodisk sysselsättningsstatistik.

mellan ökningen i löpande och fasta priser återspeglar alltså i det här fallet en ökning i lönekostnader och antalet sysselsatta. Branschen har sysselsatt fler och både sysselsättning och lönekostnader steg under andra kvartalet. Då tjänsteproduktionsindex för utbildningsbranschen räknas om från löpande till fasta priser subtraheras alltså denna ökning i lönekostnader.

Diagram 9: Produktionstillväxt för privat utbildningsverksamhet, löpande respektive fasta priser, 12-månaderstakt

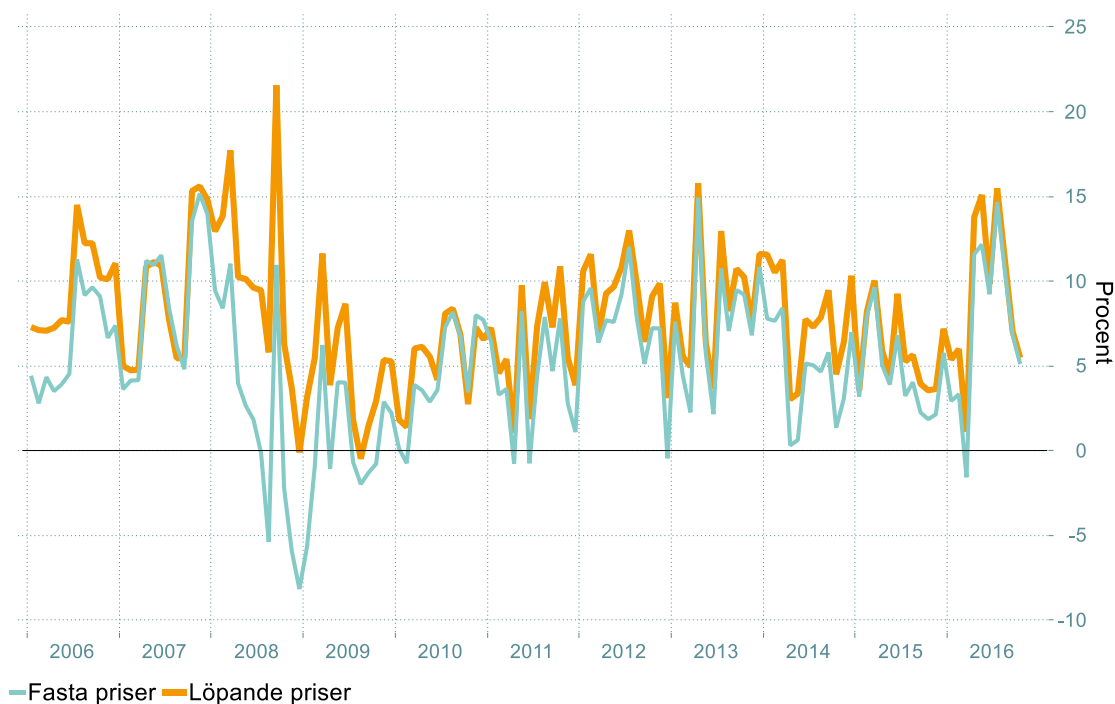
Källa: SCB, Macrobond.

Efter förra årets relativt svaga produktionstillväxt för hälso- och sjukvård samt omsorg har branschen visat ett uppsving från andra kvartalet i år. Förklaringen till den relativt svaga tillväxten under förra året förklaras sannolikt av den ökade osäkerheten om vad den statliga ”Reepaluutredningen” skulle utmynna i för förslag i november i år om vinstbegränsningar för välfärdsföretag. Osäkerheten påverkade företagets vilja att nyanställa och expandera sin produktion. Men trots denna osäkerhet tog produktionstillväxten alltså rejäl fart under andra kvartalet i år. Den huvudsakliga förklaringen torde vara att det funnits ett starkt uppdämt behov av att möta ökad efterfrågan på vård och omsorg. Även om tillväxttakten blev något svagare under tredje kvartalet var den klart starkare än under förra året, se diagram 10.

Efterfrågan på privat driven vård och omsorg kan också ha ökat på grund av historiskt stor brist på personal inom offentligt driven verksamhet inom både vård och omsorg samt utbildningsbranschen. Enligt Arbetsförmedlingens undersökning hösten 2015

uppgav 57 procent av de offentliga arbetsgivarna att de upplevt brist på arbetskraft under det senaste halvåret vilket då var det högsta uppmätta bristtalet någonsin inom offentliga verksamheter.¹⁷

Diagram 10: Produktionstillväxt för privat hälso- och sjukvård samt omsorg, löpande respektive fasta priser, 12-månaderstakt

Källa: SCB, Macrobond.

Enligt Arbetsförmedlingens senaste undersökning från våren 2016 var bristen på utbildad arbetskraft ännu högre bland de offentliga arbetsgivarna. Hela 63 procent av de offentliga verksamheterna uppgav att de upplevt brist på arbetskraft under det senaste halvåret. Störst svårigheter noterades inom landstingens verksamheter.

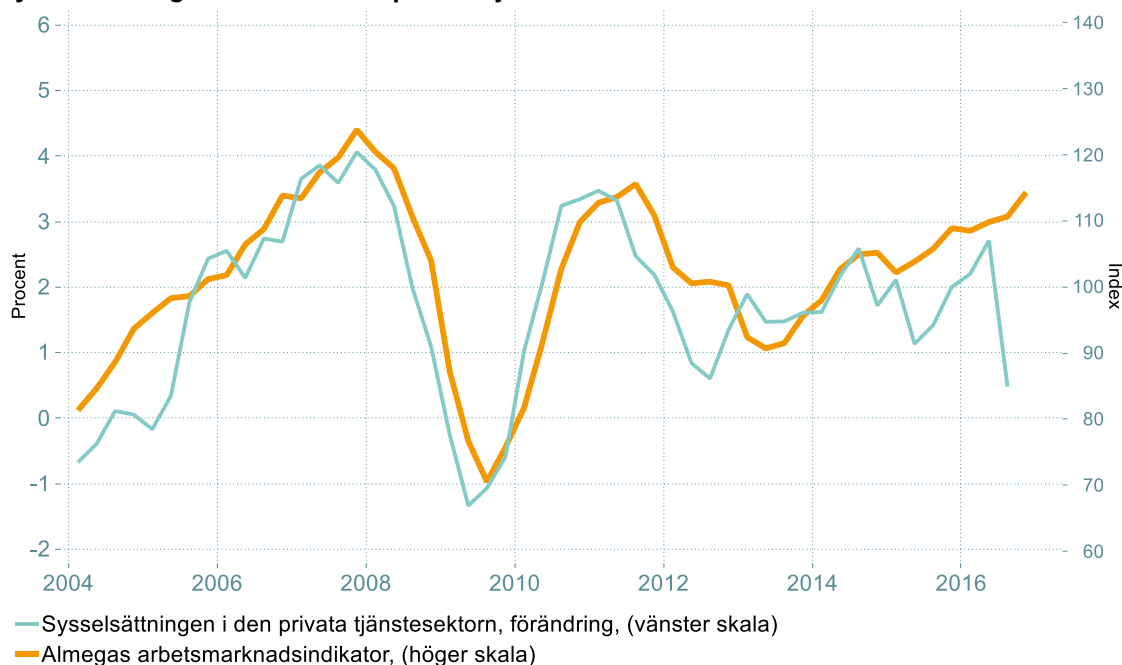
Mer än nio av tio verksamheter inom den offentliga hälso- och sjukvården hade upplevt brist på personal under det senaste halvåret. Även inom primärvården fortsatte bristen på arbetskraft att vara mycket utbredd. Allra mest anmärkningsvärd utveckling, enligt Arbetsförmedlingen, noteras inom kommunal vård och omsorg där hela åtta av tio verksamheter upplevt brist på arbetskraft – vilket innebär en dubblering på bara tre år. I vårens intervjuundersökning uppgav även närmare nio av tio av verksamheterna inom den kommunala grundskolan att de upplevt brist på arbetskraft. Även inom gymnasieskolan och inom vuxenutbildningen ökar andelen kommunala verksamheter som har svårt att fylla sina vakanser, enligt Arbetsförmedlingen.

¹⁷ Se Arbetsförmedlingen, *Var finns jobben? Bedömning för 2016 och en långsiktig utblick*, februari 2016.

3 Ansträngt läge för sysselsättningen

AlmeGas arbetsmarknadsindikator pekar på en ytterligare något starkare ökning av sysselsättningen i den privata tjänstesektorn under det fjärde kvartalet 2016 jämfört med det tredje. Indikatorn pekade på en ökad sysselsättningstillväxt även för tredje kvartalet, men utfallet enligt SCB blev något helt annat, se diagram 11. Den faktiska ökningstakten för sysselsättningen i den privata tjänstesektorn var oväntat stark under årets första två kvartal, men ökningstakten bromsade å andra sidan in kraftigt under det tredje kvartalet¹⁸, från en ökning med 2,7 procent till endast 0,5 procent i årstakt.

Diagram 11: AlmeGas arbetsmarknadsindikator¹⁹ (index) och den faktiska sysselsättningstillväxten i den privata tjänstesektorn

Källa: Almega, Konjunkturinstitutet (KI-barometern), SCB (nationalräkenskaperna), Macrobond.

Mellan andra och tredje kvartalet i år minskade antalet anställda i den privata tjänstesektorn, säsongrensat, med 0,7 procent, vilket bryter den positiva trenden efter finanskrisen där sysselsättningen i den privata tjänstesektorn gradvis ökat. I flera stora tjänstebranscher, som handeln, konsulttjänster, transport samt hotell och restaurang minskade sysselsättningen mellan andra och tredje kvartalet.²⁰ Att

¹⁸ Enligt SCB, nationalräkenskaperna till och med tredje kvartalet 2016, 29 november 2016.

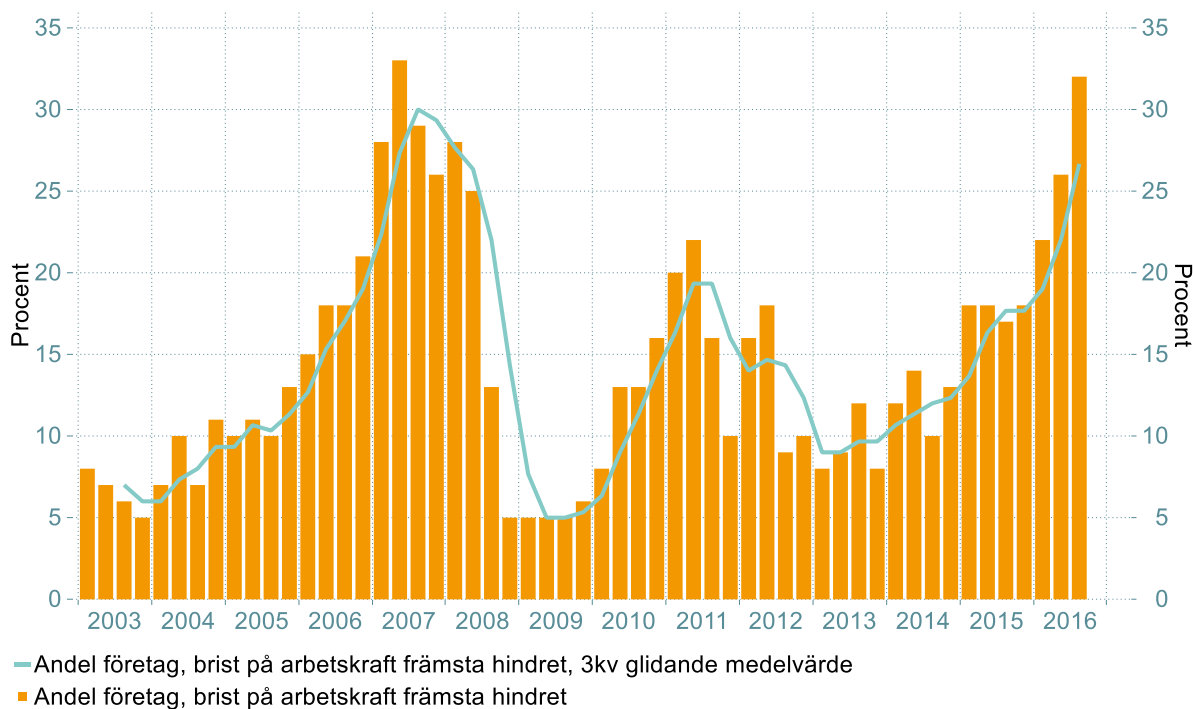
¹⁹ AlmeGas arbetsmarknadsindikator bygger på uppgifter om företagens anställningsplaner samt uppgifter om brist på arbetskraft, som hämtats från Konjunkturinstitutets Konjunkturbarometer. AlmeGas indikator baseras på en skattning mot utfallet för sysselsättningens tillväxt inom den privata tjänstesektorn enligt de svenska nationalräkenskaperna från SCB. Värdet 100 enligt arbetsmarknadsindikatorn anger genomsnittet för hela den observerade period som den täcker (startåret är 2003).

²⁰ Se SCB, Sveriges ekonomi – statistiskt perspektiv, nummer 4 2016.

arbetsmarknadsindikatorn fortsätter att peka på ytterligare starkare tillväxt tyder på tjänsteföretagens stora behov av arbetskraft, medan den faktiska utvecklingen tyder på att dessa behov inte kan infrias på grund av det ansträngda arbetsmarknadsläget.

Almega har under en längre tid tagit upp flertalet underliggande faktorer som kan väntas hålla tillbaka sysselsättningstillväxten, och därmed produktionen, i den privata tjänstesektorn²¹. I Almegas senaste konjunkturrapport räknar vi med att ökningen av antalet sysselsatta i den privata tjänstesektorn blir 26 000 under 2017, att jämföra med 44 000 i år.²²

Diagram 12: Andel företag i privat tjänstesektor (SNI 49-96) som angivit brist på arbetskraft som det främsta hindret för utökad produktion

Källa: Konjunkturinstitutet (KI-barometern), Macrobond.

De underliggande faktorer som hejdar sysselsättningstillväxten är främst illa fungerande matchning mellan efterfrågan och tillgång på företagens kompetensbehov, stora pensionsavgångar och en långsam integration av invandrad arbetskraft. I det nuvarande läget, där ekonomin kan anses ”dopad” genom ett historiskt lågt ränteläge - under rådande inhemsk högkonjunktur - blir arbetsmarknadsindikatorn svårtolkad.

²¹ Se till exempel Almegas konjunkturrapporter i maj 2015 eller maj 2016 som finnas att hämta på www.almega.se

²² Se Almegas konjunkturrapport den 17 november 2016 som finns att hämta på www.almega.se

Tjänsteföretag i privat sektor, i synnerhet företag inom företagstjänster, möter en fortsatt stark efterfrågan men kan inte realisera sina anställningsplaner.

Tjänsteföretag i privat sektor som anger att brist på arbetskraft är den huvudsakliga faktorn som håller tillbaka produktionen var under tredje kvartalet i år uppe på rekordnivåer, se diagram 12. Bristtalen är speciellt höga bland företag inom företagstjänster såsom datakonsulter och programmerare, arkitekter och tekniska konsulter samt bemanningsföretag och relativt låga inom andra branscher som restaurangbranschen, banker och försäkringsbolag.

Under tredje kvartalet i år blev 11 000 fler individer sysselsatta inom privat tjänstesektor jämfört med motsvarande kvartal året innan²³. Under andra kvartalet ökade antalet sysselsatta i den privata tjänstesektorn med 58 000 individer jämfört med andra kvartalet 2015. Inbromsningen är tydligast inom företagstjänster där 14 000 fler blev sysselsatta under tredje kvartalet jämfört med motsvarande kvartal förra året. Det kan jämföras med ökningen under andra kvartalet i år som uppgick till hela 26 000 fler sysselsatta, se tabell 3.

Även inom hotell och restaurang syns en klart dämpad ökning av antalet sysselsatta under tredje kvartalet jämfört med tidigare. Privat vård och omsorg samt utbildning är de enda branscher som anställde fler under tredje kvartalet jämfört med det andra. Det tyder på ökad efterfrågan på dessa två branschernas tjänster, vilket även uppsvinget för deras produktionstillväxt i år tyder på (se föregående avsnitt 2).

Tabell 3: Förändring av antalet sysselsatta jämfört med motsvarande period ett år tillbaka, tusental

	Medel 2015	2016kv2	2016kv3	Förändring kv2 till kv3 2016
Tjänsteproducenter totalt, därav:	37	58	11	-47
Företagstjänster	17	26	14	-12
Handel	9	0	-6	-6
Hotell och restaurang	8	12	1	-11
Vård och omsorg	6	4	8	4
Hälso- och sjukvård	3	2	0	-2
Fastighetsbolag och fastighetsförvaltare	2	7	3	-4
Kultur, nöje och fritid	0	3	0	-3
Utbildning	-1	1	3	2
Finans- och försäkringsverksamhet	-2	0	-3	-3
Annan serviceverksamhet	-2	1	-1	-2
Transport och magasinering	-3	2	-6	-8

Källa: SCB, nationalräkenskaperna

²³ Enligt SCB (nationalräkenskaperna, ej säsongsrensats).

För en mer nyanserad bild kan antalet anställda också jämföras med föregående kvartal. Mellan andra och tredje kvartalet i år minskade det totala antalet sysselsatta på arbetsmarknaden med 0,3 procent, säsongrensat²⁴. Det är första gången på sju år som sysselsättningen minskar jämfört med föregående kvartal. Motsvarande siffra bland de privata tjänstebranscherna var en minskning på 0,7 procent. Med undantag för vård och omsorg samt företag inom utbildning minskade sysselsättningen mellan kvartal två och tre inom merparten av tjänstebranscherna, däribland företag inom juridik, ekonomi och teknik, hotell och restaurang samt handeln. Det är branscher som under en längre tid har sett en stabil sysselsättningsökning.

En bidragande orsak till den svaga utvecklingen av antalet sysselsatta under tredje kvartalet är det ökade antalet pensionsavgångar. Sett till hela arbetsmarknaden var antalet sysselsatta i åldersspannet 65 till 74 år 168 000 under kvartalet, enligt AKU. Under motsvarande kvartal 2015 var antalet 182 000, en minskning med 14 000 individer, eller 8 procent. Det är det största fallet mätt i procent av antalet sysselsatta i åldersgruppen 65+ sedan SCB började producera tidsserien första kvartalet 2009. Vilken andel av pensionsavgångarna under tredje kvartalet som skedde inom privat tjänstesektor framgår dock inte av statistiken i AKU.

Utöver pensionsavgångar och brist på arbetskraft med den av företagen efterfrågade kompetensen är även en försämrade matchning på arbetsmarknaden en bidragande orsak som håller tillbaka sysselsättningsstillväxten. Relationen mellan lediga jobb och arbetslöshet är ett sätt att beskriva hur matchningen fungerar och kan illustreras i den så kallade Beveridgekurvan, se diagram 13.

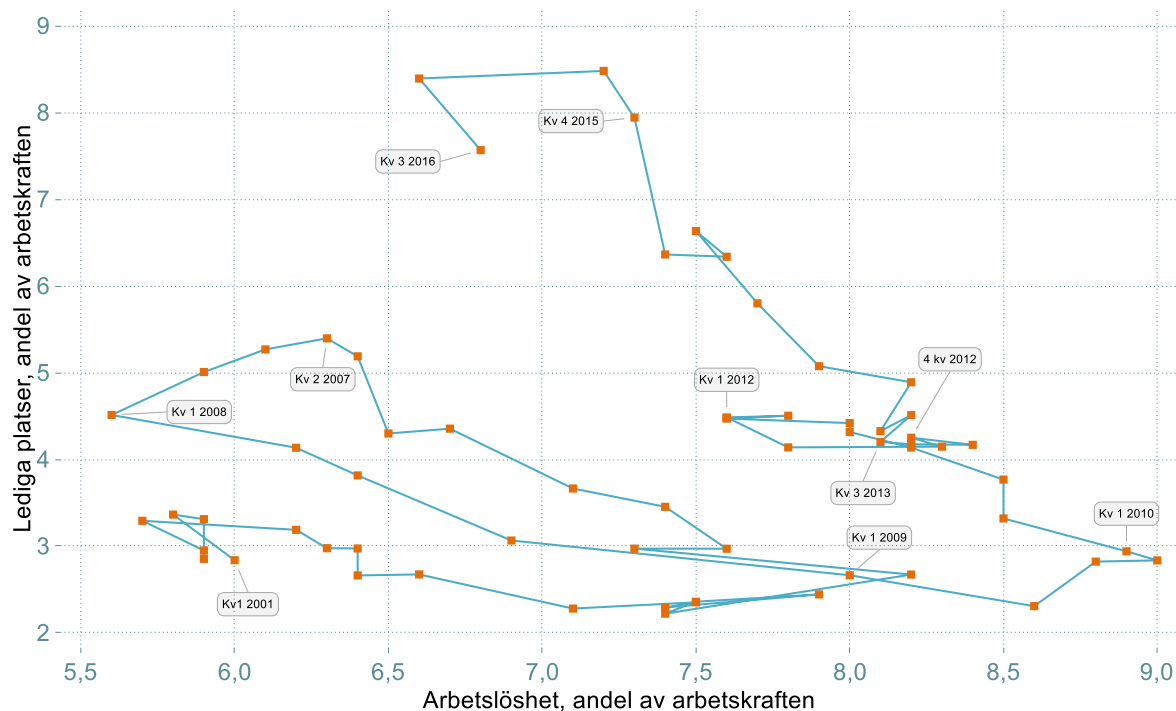
Normalt sett ökar antalet lediga jobb och arbetslösheten faller under en konjunkturuppgång. I diagram 13 återspeglas en sådan utveckling för svensk arbetsmarknad mellan exempelvis punkten för första kvartalet 2010 jämfört med den senaste observationen som avser tredje kvartalet 2016. Omvänt ökade arbetslösheten och antalet lediga platser blev färre mellan slutet på den förra högkonjunkturen under andra kvartalet 2007 till punkten för andra kvartalet 2009 efter att finanskrisen slagit till.

Utmärkande under den senaste återhämtningen är att en given mängd lediga jobb har förknippats med en högre arbetslöshet jämfört med tidigare konjunkturuppgång. Beveridgekurvan har alltså skiftat utåt - en tydlig signal om sämre matchning på arbetsmarknaden. En viktig förklaring till den försämrade matchningen är att bristen på högkvalificerad arbetskraft har blivit allt större i takt med att den kunskapsintensiva tjänstesektorn expanderat. Med andra ord, de arbetslösas kvalifikationer överensstämmer allt sämre med de kvalifikationskrav som de lediga platserna ställer.²⁵

²⁴ Enligt SCB (nationalräkenskaperna).

²⁵ Se till exempel Konjunkturinstitutet, *Konjunkturläget*, mars 2011 för ett längre resonemang.

Diagram 13: Sveriges Beveridgekurva

Källa: Arbetsförmedlingen, SCB, Macrobond.

En klar majoritet av jobbtillväxten inom privat tjänstesektor, som står för ca 46 procent av den totala sysselsättningen, kom inom företagstjänster under tredje kvartalet (se tabell 3). Dessa branscher klassas som kunskapsintensiva och ställer därmed höga kvalifikationskrav på sin personal. Som nämndes tidigare är det också inom dessa branscher som bristtalen har skjutit i höjden, vilket gör matchningsproblematiken särskilt oroande. Bland företagstjänsterna stod företag inom SNI 69-72; juridisk och ekonomisk konsultverksamhet, arkitekt- och teknisk konsultverksamhet samt FoU, för 10 000 fler sysselsatta under årets tredje kvartal jämfört med motsvarande period året innan. Företag inom programmering, datakonsultverksamhet och informationstjänster bidrog med ytterligare 6 000 sysselsatta, branscher som också tillhör företagstjänster.

Ett växande problem är att antalet arbetssökande framöver i ännu högre grad kommer att utgöras av lågutbildad arbetskraft i samband med att det stora antalet nyanlända under 2015 med stor andel med låg utbildningsnivå kommer att komma med i AKU-statistiken med cirka 1,5 års fördröjning. Anledningen till fördröjningen är de långa väntetiderna på asyl som innebär att det vistas många nyanlända i landet som inte ännu räknas in i den officiella arbetsmarknadsstatistiken, exempelvis AKU. De nyanlända räknas inte som arbetslösa förrän de inträder i Arbetsförmedlingens etableringsinsats, vilket sker först efter beviljad asyl och ytterligare väntan på programstart.

Matchningseffektiviteten riskerar att försämrats ytterligare om inte vägen in på arbetsmarknaden förbättras väsentligt i närtid. I vår senaste konjunkturrapport bedömer Almega att arbetslösheten i årsgenomsnitt visserligen sjunker ytterligare någon tiondel 2017 men bottnar på 6,8 procent, för att sedan öka igen 2018.²⁶ Den säsongsrensade arbetslösheten var i november 2016 6,8 procent jämfört med motsvarande period föregående år, enligt AKU. Hittills i år har den genomsnittliga säsongsrensade arbetslösheten uppgått till 6,9 procent²⁷, vilket också är Almegas prognos för arbetslösheten helåret 2016.

²⁶ Se Almegas konjunkturrapport den 17 november 2016 som finns att hämta på www.almega.se

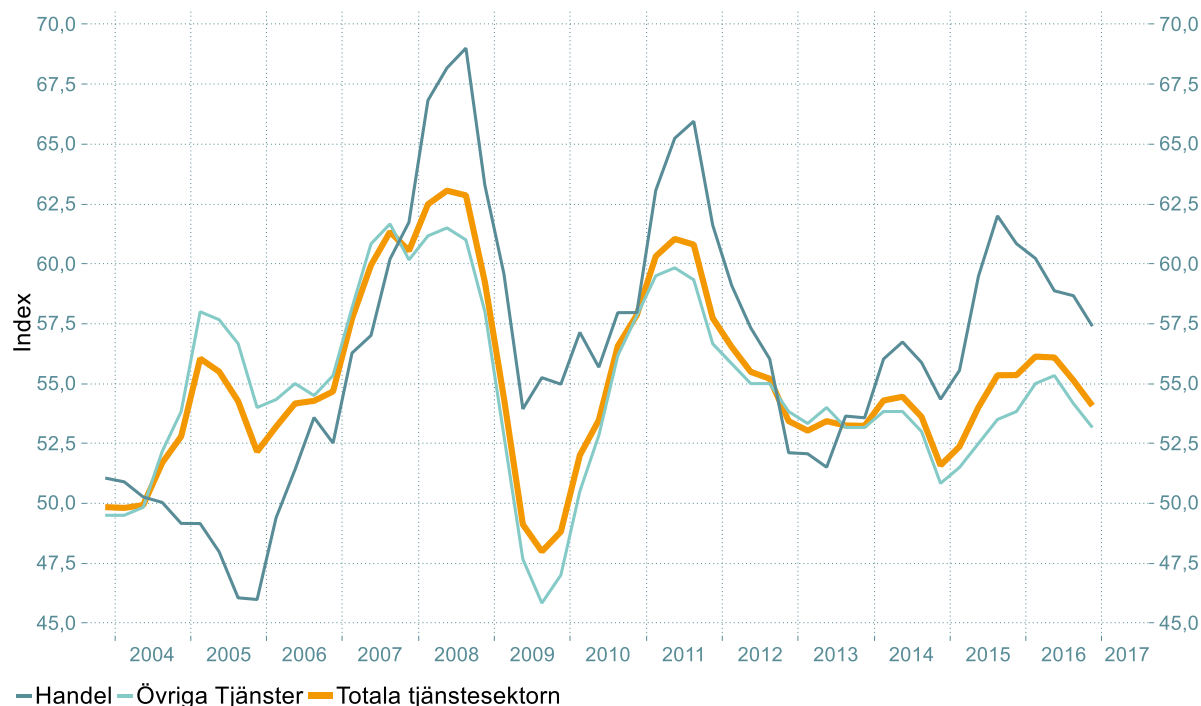
²⁷ Enligt SCB:s Arbetskraftsundersökning (AKU).

4 Fortsatt inbromsning av tjänstepriserna

4.1 Prisindikatorn pekar nedåt för andra kvartalet i rad

Almeegas prisindikator²⁸ för fjärde kvartalet i år pekar på en fortsättning av den försvagning av tjänsteprisernas ökningstakt som inleddes under det tredje kvartalet, se diagram 14. Indikatorn tyder på att tjänsteprisernas ökningstakt mattas av både inom handeln och för övriga tjänster. Det är fortfarande inom handeln som priserna väntas öka mer relativt övriga tjänstepriser. Efter en period där indikatorn pekat på en accelererande prisökningstakt från och med fjärde kvartalet 2014 visar den nu för andra kvartalet i rad alltså på en inbromsning av tjänsteprisernas ökningstakt.

Diagram 14: Almeegas prisindikator t.o.m. fjärde kvartalet 2016

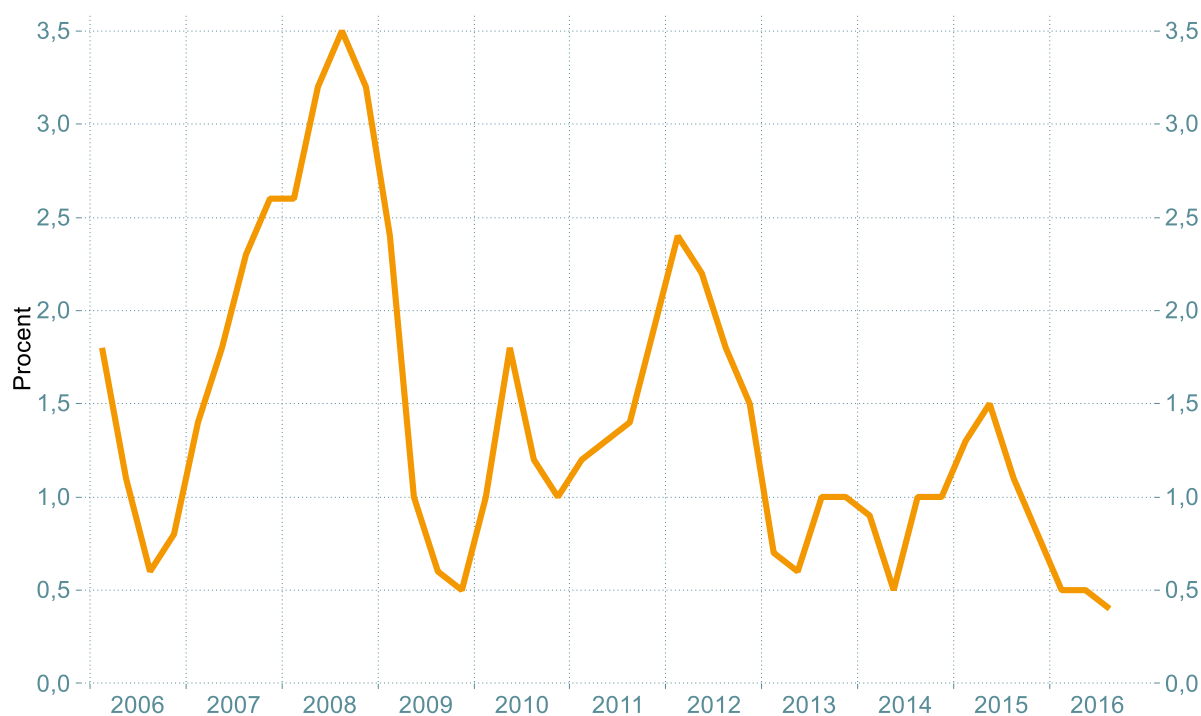
Källa: Almega, KI-barometern.

²⁸ Prisindikatorn visar prisförändringar mellan innevarande och kommande kvartal. Den är inget mått på prisnivån utan visar om priserna väntas öka, minska eller vara oförändrade. Är index över 50 indikerar det en ökning av priserna och under 50 innebär det en nedgång. Ett indexvärde på 50 innebär ungefär oförändrade priser, alltså att andelen som planerar höja priserna är lika stor som andelen som planerar prissänkningar, eller att samtliga angett oförändrade priser.

AlmeGas prisindikator är i linje med den faktiska utvecklingen av tjänsteföretagens försäljningspriser enligt SCB:s tjänsteprisindex (TPI)²⁹, som från och med det tredje kvartalet 2015 redovisat en inbromsning av prisökningstakten, se diagram 15.

AlmeGas prisindikator bygger på information om företagets förväntningar om det närmast kommande kvartalets försäljningspriser enligt KI-barometern. Tjänsteföretagen exklusive handeln tycks ha haft för optimistiska planer på prishöjningar från mitten av 2015 till mitten av 2016, men har under andra halvan av 2016 skruvat ned sina förväntningar. Det stora importinnehållet i handeln gör att prisförändringarna i branschen är relativt tätt kopplade till utvecklingen av kronans växelkurs. Enligt Svensk Handel utgör cirka 70 procent av detaljhandelns totala omsättning av import. Att importprisindex föll under andra halvan av förra året i samband med en förstärkt krona är en bidragande orsak till att prisökningstakten inom handeln dämpats. Å andra sidan borde försvagningen av kronan under 2016 leda till stigande priser, men stigande importpriser till följd av kronförsvagningen ser alltså inte ut att ha slagit igenom inom handeln i år. Det talar för att andra faktorer kan ligga bakom årets dämpning av prisökningstakten inom handeln, som en svagare ökning av omsättningen jämfört med 2015 (se tidigare avsnitt 2).

Diagram 15: TPI, årstakt

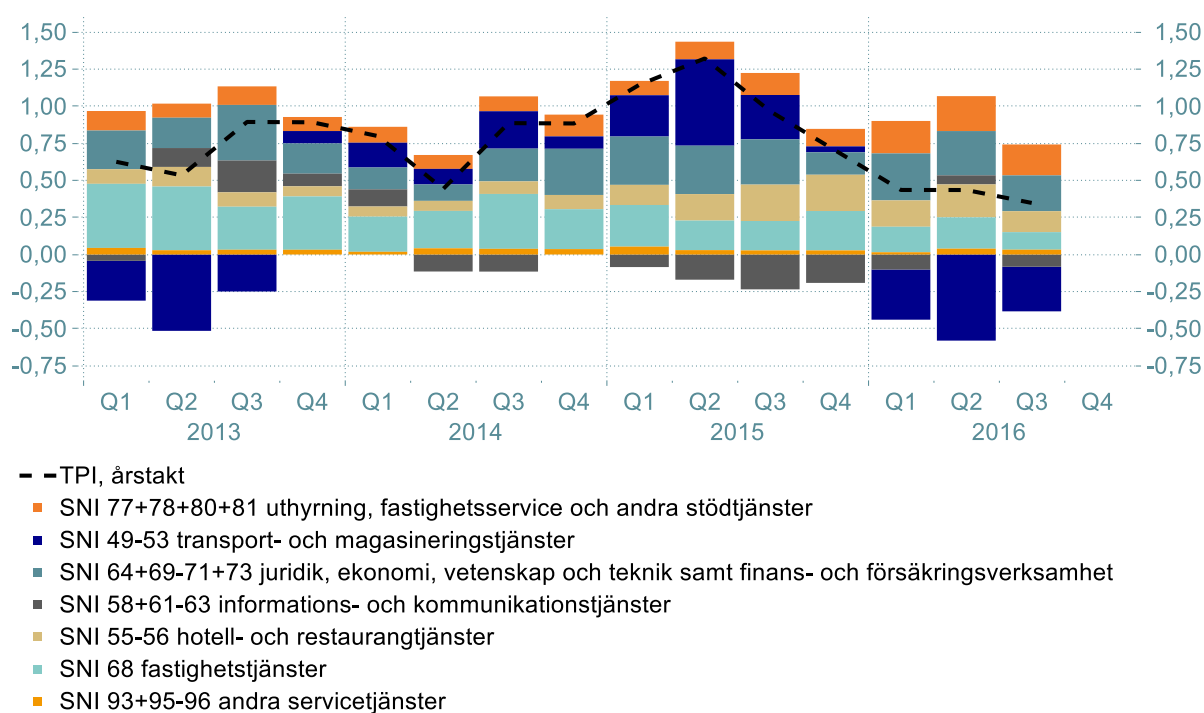

Källa: Almega, SCB.

²⁹ Tjänsteprisindex (TPI) mäter prisutvecklingen på tjänster producerade i Sverige. TPI motsvarar alltså producentpriser på tjänster. SCB tar fram prisindex per kvartal för en rad tjänster.

Almegas prisindikator syftar till att ge en fingervisning om vilken riktning tjänsteföretagens försäljningspriser förväntas ta det närmaste kvartalet. Med andra ord, om prisökningstakten förväntas öka, minska eller vara oförändrad. Prisindikatorn kvantifierar dock inte storleken på prisernas förändringstakt. Den informationen hämtar Almega från SCB:s Tjänsteprisindex (TPI) som för det tredje kvartalet visade på en ökningstakt av tjänsteföretagens försäljningspriser på svaga 0,3 procent, en ytterligare något dämpad årstakt jämfört med andra kvartalet. Årstakten för tredje kvartalet 2016 var den lägst uppmätta sedan SCB började producera TPI 2005, se diagram 15.

Diagram 16: Tjänstebranschernas bidrag (procentenheter) till utvecklingstakten i TPI

Källa: Almega, SCB, Macrobond.

Sedan inledningen av 2013 syns ett trendbrott för tjänsteprisernas utveckling då återhämtningen i ekonomin fortsatte, samtidigt som ökningstakten av tjänsteföretagens försäljningspriser låg kvar på en låg nivå. TPI har sedan första kvartalet 2013 ökat med i genomsnitt endast 0,8 procent per kvartal. Än så länge befinner sig den privata tjänstesektorn i en stark högkonjunktur. Almega räknar dock med en inbromsning nästa år. I Almegas senaste konjunkturprognos³⁰ lyfter vi fram tänkbara förklaringar till att företagens försäljningspriser ökar svagare under rådande högkonjunktur jämfört med högkonjunkturen som föregick finanskrisen 2008. I rapporten pekar Almega på att det inte rör sig om en svag efterfrågan då denna är fortsatt stark inom tjänstesektorn. En av flera möjliga förklaringar kan istället vara att importen av företagstjänster, som är en

³⁰ Se Almegas konjunkturrapport den 17 november 2016 som finns att hämta på www.almega.se

tungt vägande bransch inom tjänstesektorn, har ökat relativt importen av andra insatsprodukter vilket också ökar konkurrenstrycket från utländska konkurrenter på den svenska marknaden och bidrar till prispress.

Under det tredje kvartalet i år sjönk priserna inom transport- och magasineringstjänster samt informations- och kommunikationstjänster jämfört med motsvarande kvartal föregående år. Priserna på transport- och magasineringstjänster minskade i årstakt med 1,4 procent under tredje kvartalet, vilket drog ned TPI totalt sett med 0,3 procentenheter, se diagram 16. Årstakten för informations- och kommunikationstjänster var -0,4 procent tredje kvartalet, vilket höll tillbaka TPI med 0,1 procentenheter. Merparten av det negativa bidraget kom från fortsatt sjunkande priser för datordriftstjänster som minskade med 5,5 procent i årstakt och drog ned TPI med 0,2 procentenheter. Andra kvartalet i år var det första kvartalet sedan inledningen av 2014 som företagen inom informations- och kommunikationstjänster lyckades höja sina priser - med 0,3 procent mätt i årstakt. Men under tredje kvartalet minskade priserna återigen.

Bidraget till förändringen av tjänstepriserna från en rad verksamheter inom juridik, vetenskap, teknik, finans och försäkring hålls framförallt igen av priserna på tekniska konsulttjänster, som till och med noterat ett prisfall med 0,3 procent i årstakt under tredje kvartalet i år. Företagen i branschen upplever en fortsatt stark prispress, särskilt avseende offentlig upphandling.³¹

För resterande övergripande branscher i diagram 16 ökade förvisso priserna i årstakt under tredje kvartalet, men samtliga branscher uppvisar en svagare prisökningstakt jämfört med det andra kvartalet. Priserna på hotell- och restaurangtjänster ökade starkast relativt andra tjänstebanscher. Årstakten för branschen under tredje kvartalet låg på 2,1 procent, men det är ändå en nedväxling i prisökningstakt från den topp som nåddes under mitten av 2015 på 3,5 procent i årstakt.

Bland de delbranscher som utmärker sig med en högre prisökningstakt under tredje kvartalet jämfört med föregående kvartal återfinns företag inom juridiska tjänster, tjänster avseende personaluthyrning samt arkitekttjänster, som i snitt hittills under 2016 höjt sina priser med i tur och ordning 3,6, 4,0 och 3,0 procent jämfört med 1-3 kvartalet 2015.

4.2 Inflationstakten steg i november

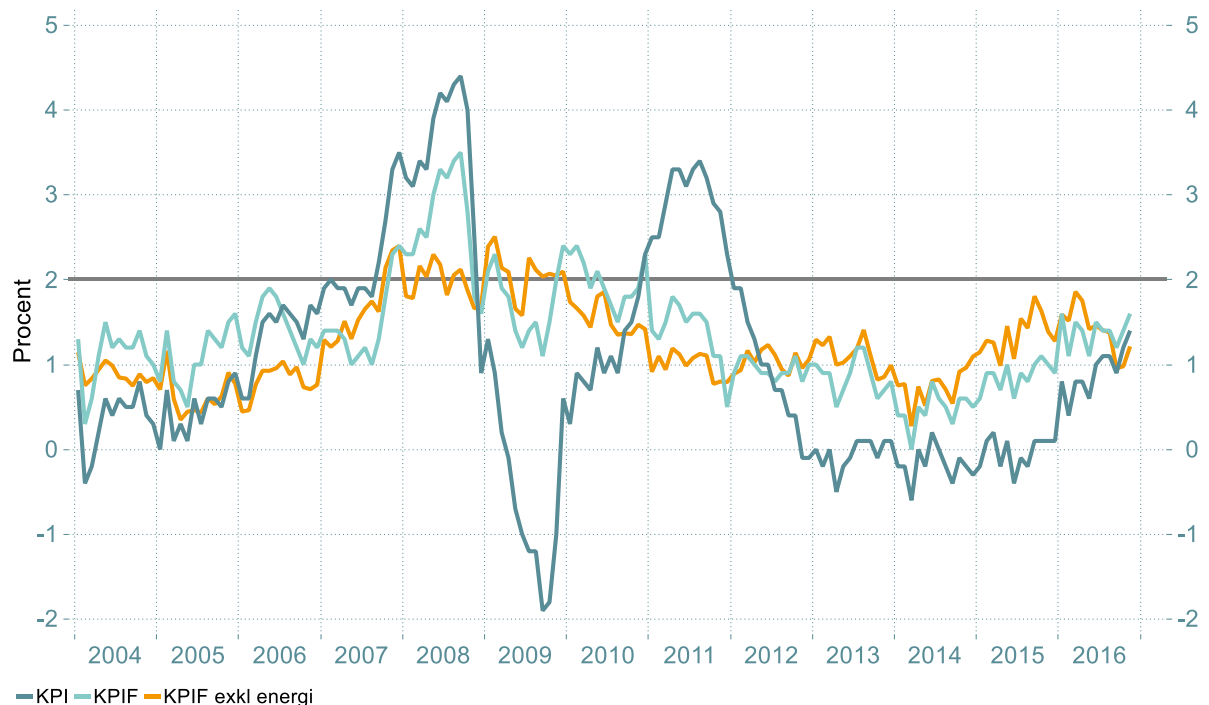
Inflationstakten³² mätt med konsumentprisindex (KPI) var i november 1,4 procent, en ökning med 0,2 procentenheter jämfört med inflationstakten i oktober, se diagram 17. Hittills i år har KPI i genomsnitt ökat med 0,9 procent jämfört med samma period förra året. Högre priser på el och bränsle stod för 0,4 procentenheter av 12-månaderstakten i

³¹ Se *Investeringssignalen oktober 2016*, Svenska Teknik och Designföretagen.

³² Inflationstakten syftar på förändringen i KPI under de senaste 12 månaderna.

november och 0,3 procentenheter förklaras av högre priser för drift av fordon. Restaurangpriserna fortsätter att öka och drog i november upp inflationstakten med 0,2 procentenheter. Även reduceringen av ROT-avdraget fortsätter att påverka inflationen uppåt – med 0,2 procentenheter i november – och kommer att göra det resten av året. Priserna inom post och telekommunikationer sjunker allttjämt och höll i november tillbaka uppgången i KPI med 0,2 procentenheter.

Diagram 17: KPI och underliggande inflation till och med november 2016, 12-månaderstakt

Källa: SCB, Macrobond.

12-månaderstakten för KPI med fast ränta (KPIF) steg till 1,6 procent i november, från 1,4 procent i oktober. Motsvarande KPIF exklusive energi uppmättes till 1,2 procent i november. Att KPI och KPIF nu ökar snabbare än KPIF exklusive energi indikerar att de senaste månadernas högre energipriser är en drivande faktor bakom uppgången i inflationen. KPI med fast bostadsränta, KPIF, ligger fortfarande högre än KPI då bostadsräntorna är fortsatt låga och förväntas sjunka i genomsnitt under 2016 vartefter privatpersoner binder om sina lån till lägre ränta³³. Inflationstakten har dock fortfarande en bra bit kvar till Riksbankens mål om två procent. Utfallet för KPI i oktober och november var 0,1 procentenheter lägre än Riksbanken räknat med. Riksbankens

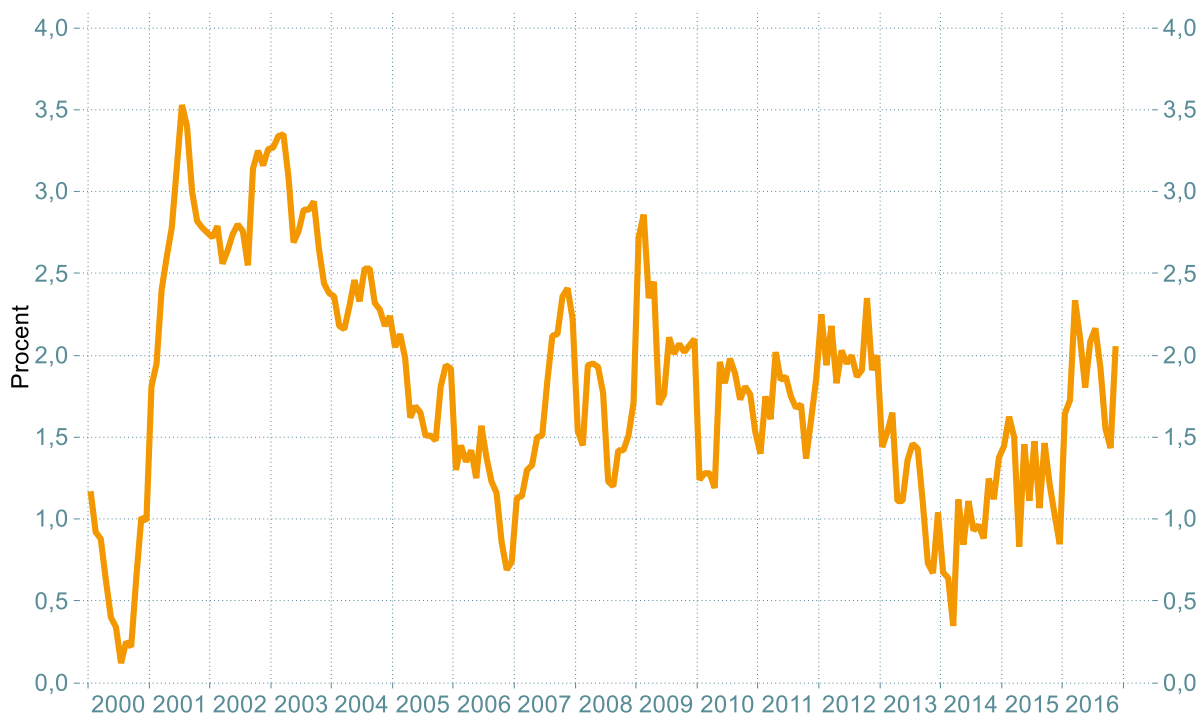
³³ Se till exempel Riksbanken, *Penningpolitisk rapport*, oktober 2016.

prognos för inflationstakten i september låg hela 0,5 procentenheter för högt. Almega räknar med att inflationen mätt med KPI kommer att uppgå till 1,1 procent i genomsnitt under 2017 och till 1,4 procent mätt med KPIF.

4.3 Politiskt styrda beslut påverkar tjänstepriserna i KPI

Tjänstepriserna totalt i KPI har en vikt på 45,5 procent av alla varu- och tjänstegrupper som ingår i beräkningen av KPI, och får härmed ett stort genomslag på inflationen totalt sett. I november ökade tjänstepriserna som ingår i KPI med 2,1 procent jämfört med november förra året, se diagram 18. Ökningstakten har fluktuerat relativt kraftigt under året, delvis beroende på svängningar i priset på utrikes resor. I genomsnitt har tjänsteprisernas ökningstakt under 2016 legat på en högre nivå än 2015. Under 2015 var den genomsnittliga prisökningstakten för tjänstepriserna i KPI 1,3 procent och hittills i år har den legat på 1,9 procent i genomsnitt. Den tydliga uppväxlingen av årstakten vid årsskiftet 2015/2016, som framgår av diagram 18, beror emellertid till stor del på politiskt styrda beslut samt att SCB har ändrat om i den konsumtionskorg som utgör tjänstepriserna i KPI.

Diagram 18: Tjänstepriserna som ingår i KPI till och med november 2016, 12-månaderstakt

Källa: Almega, SCB.

Posten avskrivningar för egna hem bidrar mest till ökningen av tjänstepriserna totalt under 2016, se diagram 19. Den huvudsakliga förklaringen till prisökningen för egna hem är reduceringen av ROT-avdraget från årsskiftet³⁴. Hittills i år har bidraget från posten till de totala tjänstepriserna i KPI legat kring 0,4 procentenheter per månad vilket kan jämföras med 2015 då det genomsnittliga bidraget till utveckling totalt var 0,1, dvs. en effekt på tjänstepriserna i år med omkring 0,3 procentenheter. Allt annat lika kommer det extra bidraget på 0,3 procentenheter falla bort under 2017.³⁵

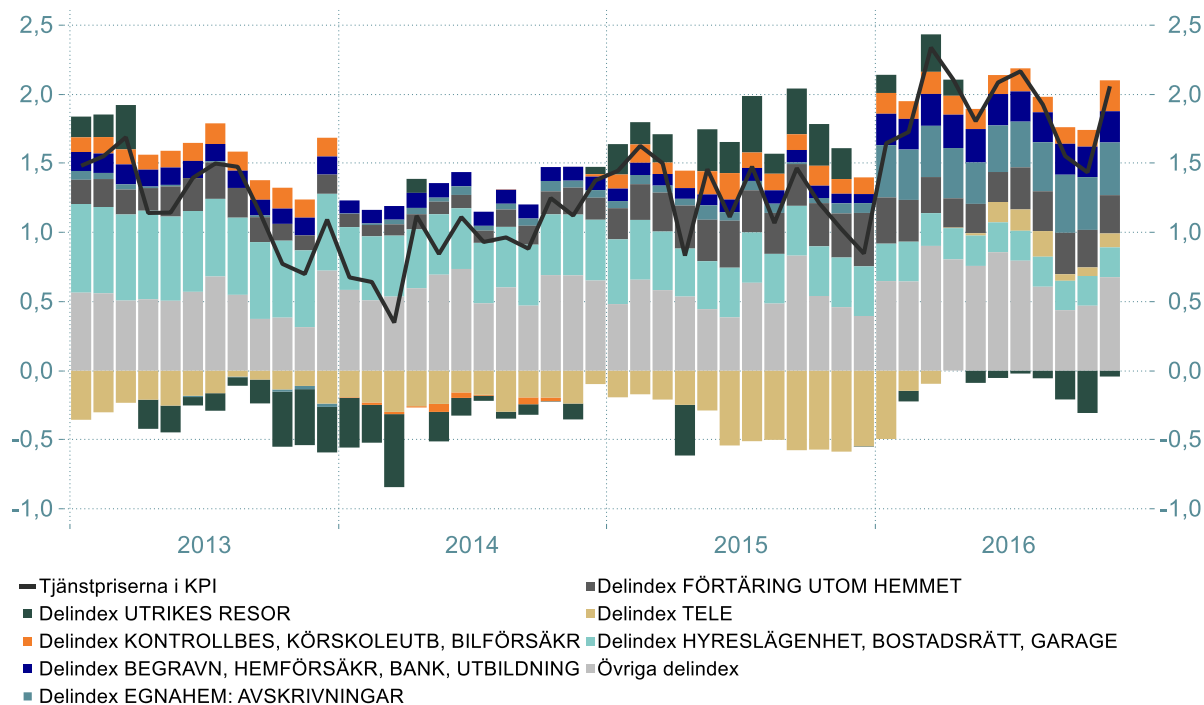
Vidare har SCB placerat om mobiltelefoner från att ingå i tjänstepriserna, under posten ”tele”, till att sedan februari i år tillhöra varupriserna i KPI. Priset på mobiltelefoner har kontinuerligt minskat under många år och därmed hållit igen utvecklingen av tjänstepriserna. Att det fallande priset på mobiltelefoner nu inte längre ingår i tjänstepriserna innebär ett trendbrott i serien över tjänstepriser och en till synes högre ökningstakt för tjänstepriserna i KPI, se diagram 19. Förändringen innebär ett tidsseriebrott och ett till synes markant lyft för tjänsteprisernas utveckling i år med uppskattningsvis 0,2 till 0,3 procentenheter under 2016.

Höjda trängselskatter har också bidragit till att driva upp tjänstepriserna i KPI i år. Trängselskatterna har i genomsnitt under året ökat med omkring 45 procent jämfört med förra året. 2016 står de höjda trängselskatterna för i stort sett hela bidraget från posten kontrollbesiktning, körskoleutbildningar och bilförsäkringar till utvecklingen av tjänstepriserna, se diagram 19.

³⁴Den 1 januari 2016 sänktes ROT-avdraget från 50 till 30 procent vilket innebar att priset på dessa tjänster blev dyrare för konsumenterna.

³⁵ Notera att delindex för avskrivningar drev upp hela KPI (både varor och tjänster) med 0,2 procentenheter samtidigt som det drev upp tjänstepriserna i KPI med 0,4 i augusti mätt i årstakt. Anledningen till skillnaden är att avskrivningar har en vikt i KPI på 2,2 % (22/1000). Bland tjänstepriserna i KPI har avskrivningar en vikt om 4,9 % (22/448). Det leder till att bidraget från delindex avskrivningar till tjänsteprisutvecklingen inom KPI blir tyngre jämfört med bidraget från avskrivningar till utvecklingen av hela KPI, även om prisökningstakten för avskrivningar varit densamma under perioden.

Diagram 19: Bidrag (procentenheter) per månad till de totala tjänstepriserna i KPI

Källa: Almega, SCB.

Att ökningstakten för tjänstepriserna i KPI tog ett kliv upp i november jämfört med oktober beror till stor del på att priset på inrikes och utrikes resor föll kraftigt i oktober, och återhämtade sig i november. Till ökningen av tjänstepriserna i november bidrog i övrigt framförallt fortsatt stigande restaurangpriser, med 0,3 procentenheter uppåt.

Delindex för begravning, hemförsäkring, bank och utbildning drog upp tjänstepriserna med 0,2 procentenheter i november. Det är priset på banktjänster, som i genomsnitt har ökat med 7 procent hittills i år jämfört med samma period förra året, och som står för huvuddelen av bidraget från detta delindex. Även högre boendekostnader bidrog i november uppåt med 0,2 procentenheter till ökningen av tjänstepriserna i KPI. Det är dock ett klart mindre bidrag än tidigare år, se delindex hyreslägenhet, bostadsrätt, garage i diagram 19, framförallt beroende på att årets hyresförhandlingar resulterat i historiskt låga hyresökningar.